

Kruseman. Kunstbroeders uit de Romantiek

Tentoonstelling in Museum Jan Cunen te Oss en het Stedelijk Museum te Alkmaar in samenwerking met Cornelis Kruseman - J.M.C. Ising Stichting (december 2014 - juni 2015)

‘En Jan Kruseman die ontzagelijke progressie maakt en een fikse grootheid is geworden, gezond en bloeiend als een roos, is met Mej. Alida de Vries getrouwd, en woont allerliefst en netjes op de prinsengracht. Kijk je zoud er schik in krijgen om getrouwd te wezen. Hij is altoos de hartelijke vrind.’¹

In januari 1827 schreef Cornelis Kruseman aan zijn vriend de beeldhouwer Louis Royer (1793-1868) met waardering over zijn achterneef en oud-leerling Jan Adam Kruseman. Jan Adam was in september 1819 bij Cornelis in de leer gegaan en had zich volgens zijn leermeester goed ontwikkeld tijdens diens afwezigheid gedurende zijn studiereis naar Italië. Deze neven Kruseman zouden het pad effenen voor hun jongere familieleden met dezelfde ambitie.

In de eerste helft van de negentiende eeuw was de naam Kruseman prominent aanwezig op de jaarlijks georganiseerde tentoonstellingen van Levende Meesters. Cornelis Kruseman (1797-1857) nam vanaf 1814 het voortouw met zijn genretaferelen, religieuze voorstellingen en portretten van de Haagse elite en leden van het Koninklijk Huis. Zijn eerder genoemde, in Amsterdam gevestigde achterneef Jan Adam (1804-1862) volgde vanaf 1821 met zijn royaal uitgevoerde portretten van welgestelde Amsterdammers en, eveneens, de koninklijke familie en meer sporadisch met genre- en religieuze onderwerpen. De andere (achter)neef, Fredrik Marinus Kruseman (1816-1882), zou vanaf 1833 romantische landschappen exposeren. De tweede generatie van het kunstenaarsgeslacht, marineschilder Jan Theodoor Kruseman (1835-1895), zoon van Jan Adam en landschapschilder Hendrik Dirk Kruseman van Elten (1829-1904) toonden vanaf de jaren vijftig hun werken op de tentoonstellingen van Levende Meesters. Bij de welbekende negentiende-eeuwse kunstenaarsgeslachten zoals de families Knip, Schotel en Koekkoek werd de liefde voor de kunst en het talent veelal via de directe lijn doorgegeven. Bij de

Kruseman. Fellow painters of Dutch Romanticism

Exhibition in the Museum Jan Cunen, Oss and in the Stedelijk Museum, Alkmaar in collaboration with the Cornelis Kruseman - J.M.C. Ising Foundation (December 2014 - June 2015)

‘And Jan Kruseman, who is making tremendous progress and has become quite a celebrity, fit as a fiddle and flourishing, is married to Miss Alida de Vries, and lives quite handsomely and respectably on the Prinsengracht. Why, you just might take pleasure in being married yourself [when you see their marital bliss]. He is always a cordial friend’.¹

In January 1827 Cornelis Kruseman wrote to his friend, the sculptor Louis Royer (1793-1868), expressing his appreciation of Jan Adam Kruseman, his second cousin and former student. Jan Adam began studying under Cornelis in September 1819 and according to his teacher had progressed nicely during his absence while on a study trip in Italy. These Krusemans would pave the way for their younger relatives with similar ambitions.

In the first half of the nineteenth century the name Kruseman featured regularly in the annual Exhibitions of Living Masters. Cornelis Kruseman (1797-1857) took the lead from 1814 on with his genre and biblical scenes, and portraits of The Hague’s elite and members of the royal house. His cousin twice removed Jan Adam (1804-1862), who lived in Amsterdam, followed him from 1821 with his lavish portraits of affluent Amsterdammers, as well as of the royal family, and more sporadically genre and religious scenes. The other cousin twice removed, Fredrik Marinus Kruseman (1816-1882), would exhibit Romantic landscapes from 1833 on. The second generation of this family of artists, the marine painter Jan Theodoor Kruseman (1835-1895), son of Jan Adam, and the landscape painter Hendrik Dirk Kruseman van Elten (1829-1904) showed their work at the Exhibitions of Living Masters as of the 1950s.

Cornelis Kruseman, *Portret van de operazangeres Amalia Schütz (1803-1852) als Desdemona*, doek, 125 x 104 cm, particuliere collectie Parijs

Cornelis Kruseman, *Portrait of the opera singer Amalia Schütz (1803-1852) as Desdemona*, canvas, 125 x 104 cm, private collection, Paris

familie Kruseman kwam deze gebruikelijke overdracht van het vak van vader op zoon alleen voor bij Jan Adam Kruseman en diens zoon Jan Theodoor. Wel was er de eerder genoemde leermeester-leerling relatie tussen de oudere Cornelis en zijn achterneef Jan Adam. Tevens was er de gemeenschappelijke leermeester Jan Reekers (1790-1858) die zowel Jan Adam, Fredrik Marinus en later Hendrik Dirk Kruseman van Elten instrueerde. Het ontbreken van onderlinge artistieke begeleiding zou ook kunnen doordat de schilders ieder voor een andere schilderkundige discipline hadden gekozen. Het bovenstaande in beschouwing nemend is het dan ook niet onterecht dat Marjan van Heteren, conservator bij het Jan Cunen Museum en samensteller van de tentoonstelling, in haar essay over de familie Kruseman opmerkt dat bij dit schildergeslacht de appel vrij ver van de boom viel. De tentoonstelling *Kruseman. Kunstbroeders uit de Romantiek* toont voor het eerst het schildersgeslacht Kruseman *en famille*. In de rijk geïllustreerde catalogus is het resultaat van recent onderzoek te lezen met vele nieuwe inzichten over het leven en werk van de verschillende kunstenaars. Aan de hand van bruiklenen uit zowel openbare als privécollecties wordt een gevarieerd overzicht gegeven van het oeuvre per familielid. Een interessant schilderij dat op de tentoonstelling te zien

In such well-known nineteenth-century artists' families, such as the Knips, Schotels, and Koekkoeks, a love of art and talent were generally passed down in a direct line. In the Kruseman family, however, this customary handing on of the tricks of the trade from father to son held true only for Jan Adam Kruseman and his son Jan Theodoor. To be sure, there had been the above-mentioned master-pupil relationship between the older Cornelis and his second cousin Jan Adam. And there was a shared teacher Jan Reekers (1790-1858), who gave instruction to Jan Adam, Fredrik Marinus, and later also Hendrik Dirk Kruseman van Elten. The near absence of intrafamilial artistic exchange could also have been because each painter specialized in a different genre. Bearing the above in mind helps to explain why Marjan van Heteren, curator at the Jan Cunen Museum and organizer of the exhibition, noted in her essay on the Krusemans that in this family of painters the apple fell rather far from the tree. Kruseman. Kunstbroeders uit de Romantiek is the first exhibition to present the Krusemans en famille. The richly illustrated catalogue incorporates the results of recent research and many new insights into the life and work of these divergent artists. Loans from both private and public collections afford a varied survey of the oeuvre of each member of this talented family. An interesting painting on view in the exhibition actually surfaced recently at an auction in Cologne as Die Harfenspielerin [The harpist] (fig. 1).² Soon after completing this work Cornelis Kruseman submitted it in July 1825 to the Haarlem Living Masters exhibition with the title A portrait of a woman, in the role of Desdemona, in the lyrical drama Othello.³ The young woman clad in white playing a harp is the female lead in Rossini's opera Otello, portrayed while singing the aria 'Assisa al piè d'un salice'.⁴ Desdemona is killed shortly thereafter by her husband Othello. One of the visitors to the 1825 exhibition noted 'Schütz' next to the entry for this painting in his copy of the catalogue.⁵ The sitter in this exceptional portrait could thus be identified as the Austrian soprano Amalia Schütz (1803-1852). Between 1822 and 1838 she caused a furore in Vienna, Paris, London, and Italy as an interpreter of works by contemporary composers, including Rossini, Bellini, and Donizetti.⁶ Cornelis Kruseman portrayed Amalia in her most recent star role, Desdemona, which

zal zijn dook onlangs op tijdens een veiling in Keulen als *Harfenspielerin*.² Cornelis Kruseman zond dit werk kort na het voltooiën ervan in juli 1825 in op de Haarlemse tentoonstelling van *Levende Meesters* onder de titel *Een Vrouwe Portret, in het karakter van Desdemona, in het Zangspel Othello*.³ De jonge, in het wit geklede vrouw met harp is de vrouwelijke hoofdpersoon uit Rossini's opera *Otello*, weergegeven tijdens het zingen van de aria 'Assisa al piè d'un salice'.⁴ Kort daarna wordt zij gedood door haar man Othello.

Een van de bezoekers van de tentoonstelling noteerde in zijn exemplaar van de catalogus 'Schutz'.⁵ De voorgestelde op dit bijzondere portret kon zo geïdentificeerd worden als de Oostenrijkse sopraan Amalia Schütz (1803-1852). Zij maakte tussen 1822 en 1838 furore te Wenen, Parijs, Londen en Italië als vertolkster van werken van eigentijdse componisten als Rossini, Bellini en Donizetti.⁶ Cornelis Kruseman schilderde Amalia in haar meest recente glansrol Desdemona die zij op 23 april 1825 had vertolkt in de Amsterdamse Hoogduitsche Schouwburg.⁷ Ruim twee maanden later was het portret te bewonderen op de Haarlemse expositie. Na bijna 215 jaar is het weer te zien in gezelschap van een rijke selectie werken van zijn (achter) neven Kruseman.

Eva Geudeker

Assistent-conservator Beeldende Kunst 1700-1900

she had sung in the Hoogduitsche Schouwburg in Amsterdam on 23 April 1825. Just a few months later the portrait could be admired at the show in Haarlem. After close to 215 years it can be seen once again, in the company of a rich selection of works by Cornelis Kruseman's cousins.

Eva Geudeker

Assistant Curator Fine Arts 1700-1900

- 1) Brief van Cornelis Kruseman aan Louis Royer, Den Haag 29 januari 1827.
- 2) Vlg. Keulen (Lempertz), 15/17 mei 2014, nr. 1512.
- 3) Tentoonstelling *Levende Meesters*, Haarlem 1825, cat.nr. 236.
- 4) Deze aria is gebaseerd op *The Willow song* uit Shakespeare's *Othello* (Scene IV, akte iii). De harp waarop zij zichzelf begeleidt is een toevoeging van Rossini.
- 5) In de kantlijn staat bij het catalogusnummer met potlood 'Schutz' genoteerd. Bij Krusemans daarop volgende *Mansportret* staat in potlood 'Van Alphen' geschreven zodat dit werk geïdentificeerd kan worden als het Portret van Daniel François van Alphen (1774-1840). Dit exemplaar van de tentoonstellingscatalogus bevindt zich in een particuliere collectie. De eerste eigenaar ervan was blijkbaar een bekende van Cornelis Kruseman. Hij heeft een aantal werken aangekruist, maar verder alleen bij een viertal werken aantekeningen geplaatst waaronder deze twee bij Kruseman.
- 6) In Parijs nam ze de artiestennaam Schütz-Oldosi aan.
- 7) Zie onder meer *Amsterdamsche Courant* 22 april 1825. In december 1826 schitterde ze als Desdemona in het Théâtre Royal de l'Odeon in Parijs.
- 1) *Letter from Cornelis Kruseman to Louis Royer, The Hague, 29 January 1827.*
- 2) *Sale Cologne (Lempertz), 15/17 May 2014, no. 1512.*
- 3) *Exhibition Levende Meesters [Living Masters], Haarlem 1825, cat. no. 236.*
- 4) *This aria is based on The willow song from Shakespeare's Othello (scene IV, act iii). The harp that she accompanies herself with is an addition by Rossini.*
- 5) *'Schutz' is written in pencil in the margin next to the catalogue number. 'Van Alphen' is written in pencil next to Kruseman's Portrait of a man, which can thus be identified as the Portrait of Daniel François van Alphen (1774-1840). This copy of the exhibition catalogue is in a private collection. The first owner was apparently an acquaintance of Cornelis Kruseman. He checkmarked several works, but only made notes next to four of them including these two by Kruseman.*
- 6) *In Paris she assumed the stage name Schütz-Oldosi.*
- 7) *See the Amsterdamsche Courant of 22 April 1825. In December 1826 she dazzled as Desdemona at the Théâtre Royal de l'Odeon in Paris.*